

نقش پیش‌بینی متغیرهای مرتبط با ویژگی‌های شخصیتی مادر در میزان احساس تنهایی و اضطراب پنهان دختران نوجوان دبیرستانی شهر تهران

فائزه جعفری سیاوشانی^۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۰۱/۳۰

علیرضا کیامنش^۲

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۰۳/۱۱

احمد برجعلی^۳

چکیده

شناخت بررسی جایگاه خانواده و نقش ویژگی‌های شخصیتی والدین (مادر) در رابطه با پیش‌بینی میزان احساس تنهایی و اضطراب پنهان دختران سال سوم دبیرستان مناطق ۱ و ۷ است. جامعه آماری کلیه دانش‌آموزان دختر سال سوم دبیرستان (و مادرانشان) که در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ در شهر تهران در مناطق ۱ و ۷ مشغول به تحصیل بوده‌اند، شامل می‌شود. تعداد ۲۰۰ دانش‌آموز دختر دبیرستانی و ۲۰۰ مادر با میانگین سنی 35 ± 2 پرسشنامه ۴۰ سؤالی اضطراب کتل (روایی 0.72) و پرسشنامه استاندارد UCLA احساس تنهایی (روایی 0.87) و پرسشنامه ۶۰ سؤالی نئو (روایی 0.62) را برای ابزار اندازه‌گیری و جمع‌آوری داده‌ها تکمیل کردند. جهت تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق از روش‌های آمار توصیفی در دستهبندی و خلاصه کردن داده‌ها و آزمون ضریب همبستگی پیرسن و رگرسیون چند متغیره برای تفسیر نتایج استفاده شده است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد، هرچه شخصیت مادران به سمت برون‌گرایی، موافق بودن و باوجدان بودن پیش رود میزان اضطراب در دختران سال سوم کاهش می‌یابد. همچنین نتایج در مورد اضطراب پنهان نیز مشابه با اضطراب کل در میان دختران نوجوان بود که نشان‌دهنده ارتباط قوی بین ویژگی‌های شخصیتی مادر به‌عنوان یک والد تأثیرگذار بر رفتارهای اضطرابی دختران نوجوان است. این مسئله نشان‌دهنده نقش بسیار مهم صفات شخصیتی والدین (مادر) است که یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های مهم در رابطه با مسائل

۱ - کارشناس ارشد روانشناسی شخصیت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

Fonix_988@yahoo.com

۲ - دکترای تحقیق و ارزشیابی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

a.kiamanesh@srbiau.ac.ir

Horjali@atu.ac.ir

۳ - استادیار دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی

دوران نوجوانی است؛ و هرچه شخصیت مادران به سمت روان آزرده‌گی پیش رود احساس تنهایی در دختران سال سوم افزایش می‌یابد و رابطه بین دو متغیر برون‌گرایی و احساس تنهایی، موافق بودن و احساس تنهایی و باوجدان بودن و احساس تنهایی نشان می‌دهد، بین این متغیرها با احساس تنهایی رابطه منفی و معکوسی برقرار است؛ بنابراین، هرچه شخصیت مادران به سمت برون‌گرایی، موافق بودن و باوجدان بودن پیش رود احساس تنهایی در دختران سال سوم کاهش می‌یابد.

کلید واژه: روان آزرده‌گی، برون‌گرایی، اضطراب، اضطراب پنهان، احساس تنهایی.

خانواده بنیادی‌ترین نقش را در سرنوشت کودکی و نوجوانی انسان‌ها دارد؛ زیرا نوجوانی دارای بحران شکل‌گیری هویت در برابر آشفتگی هویت است، اگر نوجوان از پایه یک خانواده ایمن و باثبات بیرون نیاید و کودکی به نسبت آسوده و امنی را در کنار خانواده، مخصوصاً در کنار مادری که تجربه دل‌بستگی را برای اولین بار با او شکل می‌دهد، نداشته باشد همین رابطه را به صورت ایمن یا نایمن برای مراحل بعدی با خود به همراه می‌برد و باعث تزلزل مراحل بعدی زندگی او همچون دوره نوجوانی و تصمیم‌گیری در مورد ثبات هویت خود و مسائل دیگری، همچون انزوا و تنهایی می‌شود (جانسون و همکاران ۲۰۰۱).

احساس تنهایی و تجارب آن معمولاً در طول زندگی تمام افراد، از کودکی تا میان‌سالی اتفاق می‌افتد و با توجه به مقاطع زندگی تأثیرات متفاوتی را برجای می‌گذارد، توجه به تجارب گذشته مهم است. تجارب گذشته اغلب مبنای احساس‌های جاری ما درباره تنهایی هستند. احساس تنهایی در دوران نوجوانی ممکن است بر اثر یکی از عوامل مشاخره والدین، ترس از تنها ماندن، سوءاستفاده جنسی و احساس شکست در هر کاری و... اتفاق بیفتد (همفری، ۲۰۰۷). اولاً، احساس تنهایی یک تجربه ذهنی است، نمی‌توان آن را با صرف مشاهده اینکه یک فرد تنهاست یا با دیگران ارتباط دارد، اندازه گرفت. ثانیاً، احساس تنهایی معمولاً معلول ادراک نقصان در روابط اجتماعی فرد است. ثالثاً، احساس تنهایی ناخوشایند است (ون هالست و همکاران، ۲۰۱۲).

نوجوانی، دوره نوسان رفتاری نیز هست، یعنی نوجوان مدام در حالت رفت‌وبرگشت بین حالات کودکی و نوجوانی است. با توجه به شناختی که از خود، توانایی‌ها، شرایط و امکانات کسب نموده، خواستار رفتار بزرگ سالانه است، درحالی‌که تجربه لازم را ندارد و ممکن است در این دوران دچار اضطراب

به صورت کلی (به صورت آشکار و پنهان) شود. مطالعات خانواده، بینش‌های مهمی را نسبت به درک تنهایی کودکان و نوجوانان فراهم و معین کرده است که ریشه‌های روابط میان فردی و تجارب تنهایی می‌تواند درون این زمینه شناخته شود. ویژگی‌های احساس تنهایی در نوجوانی به صورت یک تجربه هیجانی منفی پریشان کننده است، یک تجربه ذهنی است (داویدسون و همکاران، ۲۰۰۲). از سوی دیگر "بس، ۱۹۸۲، به نقل از گیرولد و تیلبرگ، ۲۰۰۶"، نشان داد احساس تنهایی زمانی شدت می‌گیرد که نتیجه طرد از جانب همسالان باشد، دوره نوجوانی به وسیله زبان غنی طرد مشخص می‌شود و از این زبان به منظور تمایز بین آن‌هایی که در گروه نیستند و اعضای گروه و نیز به عنوان ابزار کنترل اجتماعی درون گروه همسالان استفاده می‌شود. وی طی پژوهشی ادراکات ناشی از خطرات احتمال جست‌وجوی حمایت در میان نوجوانان ۱۲ ساله را مطالعه کرد و پی برد که نوجوانانی که عزت نفس پایینی دارند نسبت به خطر طرد، بیشتر حساس هستند تا آن‌هایی که از خود رضایت‌مندی قوی‌تری برخوردار هستند. آزمودنی‌هایی که عزت نفس پایین داشتند احساس دستپاچگی و شرمساری می‌کردند، مشکلاتی را در موقعیت‌های اجتماعی پیش‌بینی می‌کردند و زمانی که این احساسات برانگیخته می‌شد، راهبردهای عزت نفس را فرا می‌خواندند، این نوجوانان کم اعتماد هم‌چنین بهره‌چندانی از حمایت اجتماعی دیگران نمی‌بردند. تنهایی مجموعه پیچیده ذهنی از تجارب و احساسات دردناک است که شکافی را بین روابط اجتماعی موجود و مورد انتظار و نیازهای اجتماعی برآورده نشده، منعکس می‌کند (مک‌گرو و همکاران، ۲۰۰۸).

در دوران نوجوانی، اختلالات اضطرابی ممکن است با نشانه‌های آشکار (حالتی) و پنهان (صفتی) خود را بروز دهد. با توجه به اهمیتی که دوران نوجوانی دارد می‌توان نشانه‌های آشکار و پنهان اضطراب را دنباله نشانه‌های شخصیت و

دل‌بستگی والد (مادر) بر کودک و حتی نوجوان مشاهده کرد. از ۱۹۶۰ تلاش‌های بسیاری برای روشن کردن هر دو بخش مفهومی و تجربی پیچیدگی اضطراب انجام شده است. اضطراب به‌عنوان حالت عاطفی مفهوم‌سازی شده‌ای است که شامل تجربه حالات ترس یا عواطف مشابه (وحشت، ترس، هشدار، هول کردن) است (بایرون و خزانچی، ۲۰۱۱).

(بارنات و همکارش، ۲۰۰۶)، در تحقیقی تحت عنوان وجه مشترک صفات شخصیتی و اضطرابی (حالت - صفت) به این نتایج رسیدند که اضطراب به‌شدت به صفات شخصیتی رایج مانند روان‌نژندی و همچنین صفات اختلال شخصیت (صفات اجتنابی و وابسته به‌طور خاص) مرتبط است، آن‌ها این مورد را در نظر گرفتند که چگونه صفات شخصیتی ممکن است علت اصلی بروز اضطراب، به‌عنوان عامل یک خطر باشد. شواهد موجود نشان داده که روان‌نژندی بالا (گرایش کلی به تجربه عواطف منفی) غالباً قبل از شروع اختلالات اضطرابی اتفاق می‌افتد، اما معلوم نیست که آیا این صفت به‌خودی‌خود یک عامل خطر برای اضطراب است یا صرفاً ناشی از عوامل ژنتیکی است که بر خطر اختلالات اضطرابی تأثیر می‌گذارد.

بررسی نتایج یافته‌های پژوهشی (خسروی، ۱۳۸۷) با عنوان رابطه ویژگی‌های شخصیتی با اضطراب در دانشجویان، نشان داد که اضطراب با روان‌رنجورخویی رابطه معنادار مثبت دارد، اما اضطراب با درون‌گرایی / برون‌گرایی رابطه معنادار مثبتی نشان داد. او به این نتیجه رسید که از میان ویژگی‌های شخصیتی مورد مطالعه، روان‌رنجوری توانست متغیر پیش‌بینی‌کننده اضطراب باشد (بوگلز و همکار، ۲۰۰۶).

در دوران نوجوانی، اضطراب ممکن است با نشانه‌های آشکار (حالتی) و پنهان (صفتی) خود را بروز دهد که حالت نگرانی و دل‌شوره است که از موانع یادگیری و بروز خلاقیت در دوران نوجوانی شناخته شده است که با توجه به اهمیتی که دوران

نوجوانی دارد، می‌توان نشانه‌های پنهان آسیب‌شناسی نگرانی را اتخاذ کرد. هر زمانی که نوجوان احساس اضطراب می‌کند، این اضطراب محصولی از ساختار روان‌شناختی - شخصیتی و مشخصه‌های موقعیتی است که او در آن قرار دارد. این نشانه‌ها می‌تواند فاکتورهای اثرگذار بر وضعیت تحصیلی، افسردگی و احساس تنهایی نوجوانان باشد که نشانه‌های آن از تجارب دوران کودکی و ارتباطات والدین با کودک نشأت می‌گیرد (بمبوتی، ۲۰۰۹).

کاوایانی (۱۳۸۷) نشان داد، هیجان‌های منفی همچون اضطراب، شاخص روان‌رنجورخویی است که هرچه فردی کمتر دارای این خصلت باشد، معنای بیشتری در زندگی احساس می‌کند. از این رو چنین استنباط می‌شود که نوجوانی یکی از مراحل بحرانی در طول رشد انسان است، با پذیرش دوران نوجوانی به‌عنوان یک دوره بحرانی در دوران رشد، طبیعی است که ویژگی‌های شخصیتی انسان در این دوران نیز تحت تأثیر قرار گرفته و متمایز از دیگران رشد می‌کند. از جمله این ویژگی‌ها، افسردگی، تنهایی، باورهای غیرمنطقی، اضطراب پنهان و... است. در مورد رابطه نوجوان امروز که کودک دیروز است و تا چندی پیش تنها محیط نزدیکی که مشاهده کرده خانواده خود بوده، چه مسائلی پیش می‌آید که در نوجوانی ممکن است دچار اضطراب و دارای شخصیتی نایمن، آن‌هم به‌صورت مخرب در محیط‌هایی همچون خانواده و مدرسه شود؟ (برجی پور، ۱۳۸۹).

همچنین، میان اضطراب و جنسیت رابطه وجود دارد و می‌توان تأیید کرد که اضطراب در دختران بیشتر از پسران است. خانواده زمینه‌ای است که کودک در آن یاد می‌گیرد چگونه با عواطف و انگیزه‌هایش کنار بیاید و مشکلات را مطابق با الگوهای موردقبول اجتماعی کنترل کند. وقتی خانواده به نوجوانش کمک نمی‌کند که خودش را با محیط تطابق دهد، در نتیجه استرس و اضطراب بین اعضا خصوصاً نوجوانان خانواده به وجود می‌آید. از آنجایی که افراد باید مواجهه با چالش‌های

مختلف زندگی اجتماعی، عاطفی و دستاوردهای تحصیلی و شغلی را یاد بگیرند، گسترش استقلال و توانایی انطباق با محیط‌های مختلف اجتماعی از طرف خانواده، امری حیاتی است. این تجربیات و خواست‌های جدید ممکن است منجر به برانگیختن اضطراب و استرس به همراه سایر واکنش‌های عاطفی شود (اوو و همکاران، ۲۰۰۱).

در این پژوهش، پژوهشگر قصد پیش‌بینی تأثیر و رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی مادران با میزان احساس تنهایی و اضطراب پنهان دانش‌آموزان دختر پایه سوم دبیرستان شهر تهران را دارد.

روش

جامعه و نمونه آماری

در این تحقیق جامعه آماری دانش‌آموزان دختر سال سوم دبیرستان مناطق ۱ و ۷ مشغول به تحصیل در سال ۹۳ - ۱۳۹۲ و مادران آن‌ها هستند که ۴۰۰ نفر از دانش‌آموزان دختر و مادران آن‌ها (۲۰۰ دانش‌آموز، ۲۰۰ مادر) به‌عنوان نمونه آماری تحقیق انتخاب شدند که با مراجعه به اداره آموزش و پرورش مناطق ۱ و ۷ شهر تهران، دبیرستان‌های دولتی دخترانه به‌صورت تصادفی مشخص شدند. در منطقه ۱ از ۱۴ دبیرستان دولتی دخترانه، ۴ مدرسه و از هر مدرسه دو کلاس و در منطقه ۷ نیز از ۱۲ دبیرستان دخترانه دولتی، ۴ مدرسه و از هر مدرسه دو کلاس به‌صورت تصادفی ساده انتخاب شدند و پرسشنامه احساس تنهایی و اضطراب پنهان میان ۲۰۰ دانش‌آموز دختر و پرسشنامه ویژگی شخصیتی نئو بین مادرانشان توزیع شد.

ابزار اندازه‌گیری و روایی ابزار اندازه‌گیری

۱ - پرسشنامه استاندارد اضطراب کنترل برای دانش‌آموزان: دارای ۴۰ سؤال (۲۰ سؤال اضطراب پنهان (صفتی) و ۲۰ سؤال اضطراب آشکار (حالتی) چهارگزینه‌ای است که مجموع این ۴۰ سؤال اضطراب کل را می‌سنجد (دادستان ۱۳۸۸)؛ که در این پژوهش از سؤال‌های مربوط به اضطراب پنهان استفاده شده است.

۲ - پرسشنامه فرم کوتاه شده نئو، جهت بررسی ویژگی‌های شخصیتی مادران: دارای ۶۰ سؤال (برای هر مقوله ۱۲ سؤال) است و هر سؤال برحسب پاسخی که دریافت می‌شود، از صفر تا چهار نمره‌گذاری می‌شود و برای ارزیابی ۵ عامل شخصیت روان‌نژندی، برون‌گرایی، گشودگی به تجربه، توافق و وجدان‌گرایی) به کار می‌رود. برای ارزیابی سؤالات پرسشنامه از مقیاس چهار ارزشی لیکرت استفاده شده است.

پایایی پرسشنامه (آلفای کرونباخ) از طریق مطالعه مقدماتی انجام شده که نتایج آن در جدول (۱) آمده است.

روش تجزیه و تحلیل داده‌های آماری

جهت تجزیه و تحلیل یافته‌های این تحقیق از روش‌های آمار توصیفی در دسته‌بندی و خلاصه کردن داده‌ها، تدوین جداول فراوانی و درصد استفاده و جهت بررسی فرضیه‌ها و ارتباط بین متغیرها از همبستگی پیرسون و جهت پیش‌بینی از رگرسیون چند متغیری استفاده شده است.

یافته‌ها

جدول ۱: توصیف ویژگی‌های فردی مادران

متغیر	دسته	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوان تجمعی
تحصیلات	زیر دیپلم	۳۴	۱۷/۰	۱۷/۰
	دیپلم	۷۱	۳۵/۵	۲۵/۵
	فوق دیپلم	۱۶	۸/۰	۶۰/۵
	لیسانس	۵۶	۲۸/۰	۸۵/۵
	فوق لیسانس	۲۱	۱۰/۵	۹۹/۰
	دکتری	۲	۱/۰	۱۰۰/۰
	کل	۲۰۰	۱۰۰/۰	
وضعیت شغلی	زیر دیپلم	۳۴	۱۷/۰	۱۷/۰
	کارمند	۱۴۸	۷۴/۰	۷۴/۰
	خانه‌دار	۲۳	۱۱/۵	۸۵/۵
	سایر	۲۹	۱۴/۵	۱۰۰/۰
	کل	۲۰۰	۱۰۰/۰	

طبق جدول (۱)، در حدود ۱۷ درصد از مادران زیر دیپلم، ۳۵/۵ درصد از مادران دیپلم و ۱ درصد دارای مدرک دکترا بودند و در حدود ۴۶/۵ درصد مدرک لیسانس تا دکترا داشتند و حدود ۷۴ درصد از مادران کارمند، ۱۱/۵ درصد خانه‌دار و ۱۴/۵ درصد به سایر مشاغل، اشتغال داشتند.

جدول ۲: توصیف آماری ویژگی‌های شخصیتی مادران برحسب شاخص‌های مرکزی و

پراکنندگی

ویژگی‌های شخصیتی	میانگین	میان	انحراف معیار	واریانس	کمینه	بیشینه	کجی	کشیدگی
روان آزردهی	۲۲/۳۴	۲۳/۰۰	۵/۸۷	۳۴/۵۴	۸	۴۵	-۰/۳۰۲	۰/۹۲۷
برون‌گرایی	۲۸/۷۸	۲۹/۰۰	۶/۰۱	۳۶/۱۹	۱۱	۴۱	-۰/۱۵۱	-۰/۲۷۰
گشودگی به تجربه	۲۴/۲۷	۲۴/۰۰	۴/۳۶	۱۹/۰۳	۱۴	۳۶	۰/۴۰۳	-۰/۷۰
موافق بودن	۳۰/۴۳	۳۱/۰۰	۸۶/۱	۳۸/۲۳	۱۵	۴۴	-۰/۰۴۵	-۰/۴۱۱
باوجدان بودن	۳۳/۴۲	۳۳/۰۰	۶/۷۰	۴۴/۹۰	۱۸	۴۸	۰/۰۰۶	-۰/۵۳۵

طبق جدول (۲)، از میان ویژگی‌های شخصیتی مادران، روان آزرده‌گی با میانگین ۲۲/۳۴ کمترین و باوجدان بودن ۳۳/۴۲ بیشترین میانگین را داشتند. کمینه و بیشینه روان آزرده‌گی (۸ و ۴۵)، برون‌گرایی (۱۱ و ۴۱)، گشودگی به تجربه (۱۴ و ۳۶)، موافق بودن (۱۵ و ۴۴) و باوجدان بودن (۱۸ و ۴۸) است.

جدول ۳: نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون ویژگی‌های مختلف شخصیتی مادران با میزان اضطراب پنهان و احساس تنهایی

احساس تنهایی		اضطراب آشکار		متغیر ویژگی‌های شخصیتی
ارزش P	ضریب همبستگی پیرسون	ارزش P	ضریب همبستگی پیرسون	
۰/۰۰۰۱	۰/۲۹	۰/۰۰۰۲	۰/۲۷	روان آزرده‌گی
۰/۰۰۰۱	-۰/۲۸	۰/۰۱	-۰/۱۷۸	برون‌گرایی
۰/۹۲	-۰/۰۰۷	۰/۱۰۹	-۰/۱۲۲	گشودگی به تجربه
۰/۰۰۰۲	-۰/۳۱۷	۰/۰۰۱	-۰/۲۴	موافق بودن
۰/۰۰۰۶	-۰/۲۰	۰/۰۱	-۰/۱۸۹	باوجدان بودن

داده‌های جدول (۳)، نشان می‌دهد که بین ویژگی‌های مختلف شخصیتی مادران به‌جز گشودگی به تجربه با اضطراب پنهان دانش‌آموزان دختر سال سوم ارتباط معنی‌داری وجود دارد ($P < ۰/۰۵$). میزان ضریب همبستگی پیرسون بین دو متغیر روان آزرده‌گی و اضطراب پنهان ۰/۲۷ محاسبه شده است که نشان می‌دهد بین این دو متغیر رابطه مستقیم و مثبتی برقرار است و بین دو متغیر برون‌گرایی و اضطراب پنهان ۰/۱۷، بین دو متغیر موافق بودن و اضطراب پنهان -۰/۲۴ و بین دو متغیر باوجدان بودن و اضطراب پنهان -۰/۱۸ محاسبه شده است که نشان می‌دهد بین آن‌ها رابطه منفی و معکوسی برقرار است.

همچنین بین ویژگی‌های مختلف شخصیتی مادران به‌جز گشودگی به تجربه بااحساس تنهایی دانش‌آموزان دختر سال سوم ارتباط معنی‌داری وجود دارد ($P < 0/05$). میزان ضریب همبستگی پیرسون بین دو متغیر روان‌آزردگی و احساس تنهایی $0/29$ محاسبه شده است که نشان می‌دهد بین این دو متغیر رابطه مستقیم و مثبتی برقرار است و بین دو متغیر برون‌گرایی و احساس تنهایی $0/28-$ و بین دو متغیر موافق بودن و احساس تنهایی $0/31-$ و بین دو متغیر باوجدان بودن و احساس تنهایی $0/20-$ رابطه منفی و معکوسی برقرار است.

جدول ۴: نتایج آزمون واریانس پیش‌بینی کننده ویژگی‌های مختلف شخصیتی مادران با احساس تنهایی

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	SIG	ضریب همبستگی R	مجذور ضریب همبستگی (R2)	دوربین واتسون
رگرسیون	۲۱۳۸/۲۳۲	۱	۲۱۳۸/۲۳۲	۲۰/۲۲	/۰۰۱ ۰	۰/۳۸	٪۱۵	۱/۷۵
باقیمانده	۱۹۱۳۷/۷۰۲	۱۸۱	۱۰۵/۷۳۶۳					
جمع	۲۱۲۷۵/۹۳۴	۱۸۲						

داده‌های جدول (۴)، نشان می‌دهد، تنها ویژگی شخصیتی که در مرحله اول تأثیرگذار بوده را وارد مدل کرده که بر متغیر وابسته تأثیرگذار است و متغیر پیش‌بینی کننده (ویژگی شخصیتی مادران - موافق بودن) متغیر وابسته (احساس تنهایی) را 15% پیش‌بینی می‌کند. میزان ضریب همبستگی $0/38$ محاسبه شده است، بین متغیر پیش‌بینی کننده (ویژگی شخصیتی مادران - موافق بودن) و متغیر وابسته (احساس تنهایی) ارتباط معنی‌داری وجود دارد ($P < 0/05$). در نتیجه می‌توان یک معادله رگرسیونی بین متغیر پیش‌بینی کننده و وابسته برقرار کرد که در جدول زیر محاسبه شده است.

جدول ۵: ضرایب رگرسیونی اثر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته (احساس تنهایی)

مدل	ضریب B	ارزش T	SIG
ضریب ثابت	۵۱/۱۱۵	۱۴/۹۲۳	۰/۰۰۱
موافق بودن	-۰/۵۵۴	-۴/۴۹۷	۰/۰۰۱

در جدول (۵)، ضریب یک متغیر پیش‌بینی کننده (موافق بودن) محاسبه شده است و آزمون T برای معنی‌دار بودن و اثر متغیر مستقل بر متغیر وابسته (احساس تنهایی) استفاده شده است که نشان می‌دهد موافق بودن (۰/۵۵۴) اثرگذار است ($P < ۰/۰۵$) و نتیجه گرفت که اگر ویژگی شخصیتی مادران موافق بودن باشد در کاهش احساس تنهایی دانش‌آموزان مؤثر است.

موافق بودن (۰/۵۵۴) + (۵۱/۱۱۵) = احساس تنهایی

با توجه به معادله رگرسیون موافق بودن مادران بر احساس تنهایی دختران، تأثیر منفی گذاشته است.

جدول ۶: نتایج آزمون تحلیل واریانس متغیرهای پیش‌بینی کننده (ویژگی‌های شخصیتی

مادران) بر اضطراب پنهان

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورت	F	SIG	ضریب همبستگی R	مجذور ضریب همبستگی (R2)	دوربین واتسون
رگرسیون	۴۲۸/۳۵۳	۵	۸۵/۶۷۱	۴/۶۰	۰/۰۰۱	۰/۳۴	۱۲٪	۲
باقیمانده	۳۱۴۳/۷۲۷	۱۶۹	۱۸/۶۰۲					
جمع	۳۵۷۲/۰۸۰	۱۷۴						

داده‌های جدول (۶)، نشان می‌دهد که متغیرهای پیش‌بینی کننده (ویژگی‌های شخصیتی مادران) متغیر وابسته (اضطراب پنهان) را ۱۲٪ پیش‌بینی می‌کند میزان ضریب همبستگی ۰/۳۴ محاسبه شده است، بین متغیرهای پیش‌بینی کننده

(ویژگی‌های شخصیتی مادران) و متغیر وابسته (اضطراب پنهان) ارتباط معنی‌داری وجود دارد ($P < 0/05$).

جدول ۷: ضرایب رگرسیونی اثر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته (اضطراب پنهان)

مدل	ضریب B	ارزش T	SIG
ضریب ثابت	۲۳/۶۰۶	۵/۸۳۷	۰/۰۰۱
روان‌آزردگی	/۱۶۰	۲/۳۹۹	۰/۰۱۸
برون‌گرایی	۰/۰۱۷	۰/۲۳۹	۰/۸۱۱
گشودگی	-۰/۱۳۸	-۱/۷۶۶	۰/۰۷۹
موافق بودن	-۰/۱۴۴	-۲/۲۳۳	۰/۰۲۷
باوجدان بودن	-۰/۰۰۹	-۰/۱۴۵	۰/۸۸۵

در جدول (۷)، ضرایب متغیرهای پیش‌بینی کننده محاسبه شده و از آزمون T برای معنی‌دار بودن و اثر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته (اضطراب پنهان) استفاده شده است که فقط موافق بودن (۰/۱۴۴) و روان‌آزردگی (۰/۱۶۰) اثرگذار بوده است ($P < 0/05$) و می‌توان نتیجه گرفت که اگر ویژگی شخصیتی مادران موافق بودن باشد در کاهش احساس تنهایی دانش‌آموزان مؤثر است و اگر ویژگی شخصیتی مادران روان‌آزردگی باشد در افزایش احساس تنهایی دانش‌آموزان مؤثر است.

جدول ۸: نتایج آزمون تحلیل واریانس اثر متغیر روان‌آزردگی بر اضطراب پنهان

مدل	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورت	F	SIG	ضریب همبستگی R	مجدور ضریب همبستگی (R2)	دوربین واتسون
رگرسیون	۳۶۴/۹۳۱	۲	۱۸۲/۴۶۶	۹/۷۸	۰/۰۰۱	۰/۳۲	٪۱۰	۲/۰۸
باقیمانده	۳۲۰۷/۱۴۹	۱۷۲	۱۸/۶۴۶					
جمع	۳۵۷۲/۰۸۰	۱۷۴						

داده‌های جدول (۸)، نشان می‌دهد که متغیر پیش‌بینی کننده (ویژگی شخصیتی روان آزرده‌گی مادران) متغیر وابسته (اضطراب پنهان) را ۱۰٪ پیش‌بینی می‌کند میزان ضریب همبستگی ۰/۳۲ محاسبه شده است. بین متغیر پیش‌بینی کننده (ویژگی شخصیتی روان آزرده‌گی مادران) و متغیر وابسته (اضطراب پنهان) ارتباط معنی‌داری وجود دارد ($P < 0/05$). در نتیجه می‌توان یک معادله رگرسیونی بین متغیر پیش‌بینی کننده و وابسته برقرار کرد که در جدول ۹ محاسبه شده است.

جدول ۹: ضرایب رگرسیونی اثر متغیر مستقل (روان آزرده‌گی) بر متغیر وابسته (اضطراب پنهان)

مدل	ضریب B	ارزش T	SIG
ضریب ثابت	۱۹/۷۱۶	۸/۰۴۷	۰/۰۰۱
روان آزرده‌گی	۰/۱۶۸	۲/۹۰۷	۰/۰۰۴
موافق بودن	-۰/۱۲۶	-۲/۲۵۳	۰/۰۲۶

در جدول (۹)، ضریب متغیر پیش‌بینی کننده محاسبه شده است و از آزمون T برای معنی‌دار بودن و اثر متغیر مستقل بر متغیر ۴ وابسته (اضطراب پنهان) استفاده شده است که نشان می‌دهد موافق بودن (۰/۱۲۶) و روان آزرده‌گی (۰/۱۶۸) اثرگذار است ($P < 0/05$). می‌توان نتیجه گرفت اگر ویژگی شخصیتی مادران روان آزرده‌گی باشد در افزایش اضطراب پنهان دانش‌آموزان مؤثر است چون ضریب رگرسیونی مثبت محاسبه شده است.

موافق بودن (۰/۱۲۶) + روان آزرده‌گی (۰/۱۶۸) + اضطراب پنهان (۱۹/۷۱۶) =
با توجه به معادله رگرسیون، می‌توان نتیجه گرفت ویژگی شخصیتی روان آزرده‌گی مادران بر اضطراب پنهان دانش‌آموزان تأثیر مثبت گذاشته است.

بحث و نتیجه گیری

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد بین ویژگی‌های مختلف شخصیتی مادران به جز گشودگی به تجربه با اضطراب دانش‌آموزان دختر سال سوم ارتباط معنی‌داری وجود دارد. هرچه شخصیت مادران به سمت روان‌آزردگی پیش رود میزان اضطراب در دختران سال سوم افزایش می‌یابد؛ بنابراین، هر چه شخصیت مادران به سمت برون‌گرایی، موافق بودن و باوجدان بودن پیش رود میزان اضطراب در دختران سال سوم کاهش می‌یابد. همچنین نتایج در مورد اضطراب پنهان نیز مشابه با اضطراب کل در میان دختران نوجوان بود که نشان‌دهنده ارتباط قوی بین ویژگی‌های شخصیتی مادر به‌عنوان یک والد تأثیرگذار بر رفتارهای اضطرابی دختران نوجوان است. در نتیجه مادران باید تا آنجا که می‌توانند از بروز رفتارهایی که باعث افزایش اضطراب پنهان در نوجوانان دختر می‌شود، پرهیز کنند. چون این کار باعث می‌شود که این دسته از افراد از محیط‌های اجتماعی دوری کنند و از اعتماد به نفس و عزت نفس کمتری برخوردار باشند. همچنین با نتایج (سرگین، ۱۹۹۵) (افراد دارای اضطراب اجتماعی، احساس تنهایی بیشتری در مقایسه با افراد غیر مضطرب از خود نشان می‌دهند و این افراد از سوی دیگران نیز کمتر اجتماعی شناخته می‌شوند) هم‌خوانی داشت. ضمناً، نتایج این تحقیق با نتایج تحقیقات (پاریس، ۱۹۹۸) (رابطه دل‌بستگی افراد مضطرب با اضطراب پنهان (صفتی) معنادار است) هم‌خوانی نداشت.

در رابطه با اضطراب پنهان می‌توان تحقیقی از (تامی و کیتامورا^۱، ۲۰۰۵) (عوامل اجتماعی و ژنتیک می‌تواند در شخصیت مضطرب و دل‌بستگی ناایمن آن‌ها در ارتباط باشد) هم‌سو و با نتایج به‌دست‌آمده از تحقیق (ذوالفقاری، ۱۳۸۴) (دل‌بستگی ایمن اضطرابی دوسوگرا، خصیصه اضطراب صفت (پنهان) و برخی

ویژگی‌های شخصیتی والدین می‌تواند پیش‌بینی‌کننده اضطراب جدایی و سطح رشد اجتماعی کودک باشد) و (بیاننا و همکاران، ۱۹۹۶) (رابطه بین دل‌بستگی بزرگ‌سالی و هیجانانگ، با اضطراب ناایمن و آشفتگی‌های روانی در ارتباط است) هم‌خوانی داشت. این‌گونه می‌توان تبیین کرد که حس تنهایی می‌تواند از یک رابطه بسیار ناایمن دوران کودکی نشأت گرفته باشد که بازتاب آن را در دوره نوجوانی نشان می‌دهد؛ و با نتایج تحقیقات (سرو قند و همکاران، ۱۳۹۱) (سبک دل‌بستگی اضطرابی با اضطراب رابطه‌ای مثبت و معنادار دارد و در مورد ویژگی‌های شخصیتی، بین روان رنجوری و اضطراب رابطه مثبت و معنادار وجود دارد و بین برون‌گرایی، مسئولیت‌پذیری، انعطاف‌پذیری و اضطراب رابطه منفی وجود دارد. فقط دل‌بستگی اضطرابی توان پیش‌بینی‌کنندگی اضطراب را داشت و از بین مؤلفه ویژگی‌های شخصیتی، روان‌رنجورخویی، توان پیش‌بینی اضطراب دختران و روان رنجوری و مسئولیت‌پذیری توان پیش‌بینی اضطراب پسران را داشت. همچنین دختران نسبت به پسران اضطراب بیشتری نشان دادند) هم‌خوانی داشت و با سایر نتایج تحقیقات حاضر هم‌خوانی نداشت. هرچه شخصیت مادران به سمت روان‌آزردگی پیش رود احساس تنهایی در دختران سال سوم افزایش می‌یابد؛ بنابراین، هرچه شخصیت مادران به سمت برون‌گرایی، موافق بودن و باوجدان بودن پیش رود احساس تنهایی در دختران سال سوم کاهش می‌یابد. در نتیجه مادر به عنوان یک والد تأثیرگذار بر دختران نوجوان باید از انزوای طلبی پرهیز کند و بیشتر به رفتارهای درون اجتماعی بپردازد و از ثبات عاطفی بیشتری نسبت به فرزندان خویش برخوردار باشد.

در تبیین نتایج این تحقیق با نتایج تحقیقات (لانگ^۱ و همکاران، ۲۰۰۲) (والدین و فرزندان که شخصیت مضطرب دارند، احتمالاً بیشتر احساس تنهایی می‌کنند و در

1 - Long & et al

صورتی احساس تنهایی آن‌ها کاهش می‌یابد که شخصیت برون‌گرا داشته باشند) و (هیمن و مارگالیت^۱، ۱۹۹۸) دانش‌آموزان عقب‌مانده ذهنی خفیف که ممکن است ارتباط خوبی با همسالان و حتی در محیط خانواده با والدین و خواهر و برادر خود نداشته باشند، حس انزوا و تنهایی بیشتری را نسبت به افراد عادی همان گروه نشان دادند چرا که ویژگی‌های فرزند پروری و تبعیضات مختلف عاطفی و هیجانی نشأت گرفته از والدین در این مورد می‌تواند اهمیت داشته باشد) و همچنین، (مور و شولتز، ۱۹۸۳؛ به نقل از گوکهان، ۲۰۱۰) (بعضی از ویژگی‌های شخصیتی با احساس تنهایی نوجوانان رابطه دارد که احساس تنهایی با افسردگی و کم‌رویی و اضطراب رابطه مثبت دارد)، هم‌خوانی داشت.

ضمناً، نتایج این تحقیق با نتایج تحقیقات (جانسون، ۲۰۰۱) (تعارض والدین و کاهش انسجام خانواده در رابطه با احساس تنهایی بسیار حائز اهمیت است و باعث کاهش روابط اجتماعی و افزایش حس تنهایی افراد آن خانواده می‌شود)، هم‌خوانی نداشت.

دیگر یافته‌های تحقیق نشان داد، از میان تمامی ویژگی‌های شخصیتی مادران بر احساس تنهایی، فقط موافق بودن اثرگذار است و می‌توان نتیجه گرفت، اگر ویژگی شخصیتی مادران موافق بودن باشد در کاهش احساس تنهایی دانش‌آموزان مؤثر است چون ضریب رگرسیون منفی محاسبه شده است. این نتیجه با نتایج تحقیق (جوکار و سلیمی، ۲۰۱۱) (تمام متغیرهای شخصیتی پیش‌بینی کننده‌های قابل توجهی از تنهایی بودند) و با نتایج تحقیق (لانگ و مارتین، ۲۰۰۲) (والدین و فرزندان که شخصیت نوروگرا و مضطربی دارند، احتمالاً بیشتر احساس تنهایی می‌کنند و احتمالاً افزایش برون‌گرایی آن‌ها، باعث کاهش احساس تنهایی فرزندان یا حتی خودشان می‌شود)، همچنین با نتایج تحقیق (استفان، فرث و هلموت،

(۱۹۹۸) (ارتباط حس تنهایی با شکایت‌های روان‌تنی، افسردگی و روان رنجور خویی، عزت‌نفس، برون‌گرایی و مردانگی ارتباط دارد) هم‌خوانی داشت و با سایر نتایج تحقیقات حاضر هم‌خوانی نداشت.

همچنین، نتایج دیگر تحقیق نشان داد که بین متغیرهای پیش‌بینی کننده (ویژگی‌های شخصیتی مادران) و متغیر وابسته (اضطراب پنهان) ارتباط معنی‌داری وجود دارد. از میان تمامی ویژگی‌های شخصیتی مادران بر میزان اضطراب، فقط موافق بودن و روان‌آزردگی اثرگذار بوده است که می‌توان نتیجه گرفت اگر ویژگی شخصیتی مادران موافق بودن باشد در کاهش اضطراب دانش‌آموزان مؤثر است چون ضریب رگرسیون منفی محاسبه شده است و اگر ویژگی شخصیتی مادران روان‌آزردگی باشد در افزایش میزان اضطراب دانش‌آموزان مؤثر است چون ضریب رگرسیون مثبت محاسبه شده است؛ یعنی هرچه میزان روان‌آزردگی مادران بیشتر باشد اضطراب پنهان در دختران نوجوان بیشتر می‌شود که این امر رابطه معکوس و منفی را نشان می‌دهد و در مقابل هر چه موافق بودن بیشتر باشد میزان این اضطراب کاهش می‌یابد و رابطه معکوس و مثبت را نشان می‌دهد. این نتیجه می‌تواند با نتایج تحقیق (جانسون، باتی و ورت، ۲۰۰۹) (تعارض والدین و انسجام خانواده که والدین و شخصیت آن‌ها در ارتباط با حس تنهایی، اضطراب اجتماعی در اواخر نوجوانی که در دو جنس دختر و پسر می‌تواند نتایج مختلفی دهد شود که اضطراب، پرخاشگری، اجتناب اجتماعی والدین و طلاق عاطفی بین آن‌ها می‌تواند اضطراب پنهان (صفتی) که شبیه به صفات ثابت شخصیتی است را به‌طور معنادار افزایش دهد، همچنین با تحقیق پاریس (۱۹۹۰) (هرچه اضطراب حالتی (آشکار) کمتر شود میزان برون‌گرایی و قدرت عاطفی بیشتر می‌شود) و با نتایج تحقیق (طاهری، ۱۳۷۴) (بین شیوه‌های تربیتی پدرانی که الگوی ارتباطی آن‌ها دموکرات است، با میزان اضطراب رابطه معناداری وجود دارد. بدین معنا که اضطراب آن‌ها

پایین‌تر است و پسران دارای پدری با الگوی ارتباطی مستبد، از اضطراب بالاتری برخوردار هستند) هم‌خوانی داشت اما تحقیق حاضر از لحاظ جنسیت والد مورد نظر هم‌خوانی نداشت.

هرگاه اضطراب پنهان کمتر شود، میزان برون‌گرایی و قدرت عاطفی بیشتر می‌شود و در این میان، شیوه‌های فرزند پروری و سبک‌های تربیتی پدرانی که الگوی ارتباطی آن‌ها دموکرات بوده است، با میزان اضطراب رابطه معناداری دارند. بدین معنا که اضطراب آن‌ها پایین‌تر است و پسرانی با الگوی ارتباطی مستبد، از اضطراب بالاتری برخوردار هستند؛ زیرا والدین خودکامه و مستبد برخلاف والدین دموکرات، تحریک‌پذیر، انعطاف‌ناپذیر، زورگو و خشن، نسبت به نیازهای گوناگون نوجوانان بی‌توجه هستند و فرزندان آن‌ها دارای اضطراب بالا، از نظر اجتماعی غیر مثبت و درمانده بودن را تجربه می‌کنند (هاورا^۱ و همکاران، ۲۰۰۹). بین متغیرهای پیش‌بینی کننده (ویژگی‌های شخصیتی مادران) و متغیر وابسته (اضطراب پنهان و آشکار) ارتباط معنی‌داری وجود دارد.

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد از میان تمامی ویژگی‌های شخصیتی مادران بر میزان اضطراب، فقط موافق بودن و روان‌آزردگی اثرگذار بوده است که می‌توان نتیجه گرفت اگر ویژگی شخصیتی مادران موافق بودن باشد در کاهش اضطراب دانش‌آموزان مؤثر است چون ضریب رگرسیون منفی محاسبه شده است و اگر ویژگی شخصیتی مادران روان‌آزردگی باشد در افزایش میزان اضطراب دانش‌آموزان مؤثر است چون ضریب رگرسیونی مثبت محاسبه شده است؛ یعنی هرچه میزان روان‌آزردگی مادران بیشتر باشد اضطراب پنهان در دختران نوجوان بیشتر می‌شود که این موضوع رابطه معکوس و منفی را نشان می‌دهد و در مقابل

هرچه موافق بودن بیشتر باشد میزان این اضطراب کاهش می‌یابد و رابطه معکوس و مثبت را نشان می‌دهد.

با توجه به نتایج کلی به‌دست‌آمده در این پژوهش می‌توان این‌گونه نتیجه‌گیری نمود که در ارتباط بین ویژگی‌های شخصیتی مادران با احساس تنهایی و میزان اضطراب پنهان دانش‌آموزان دختر پایه سوم دبیرستان شهر تهران، چنین استنباط می‌شود که رابطه بین والدین (مادر) با کودک و نوجوان در بسیاری از مراحل زندگی او حائز اهمیت است. این مسئله نشان‌دهنده نقش بسیار مهم بنیان خانواده در تأثیرگذاری و رابطه آن با مسائل مختلف همچون اضطراب، افسردگی، انزوا و... کودک و نوجوان است و صفات شخصیتی و در مجموع شخصیت والدین (مادر)، می‌تواند یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های مهم در رابطه با مسائل دوران نوجوانی باشد. چراکه شکل‌گیری اضطراب و احساس تنهایی از عامل تعیین‌کننده نقش خانواده اثر می‌پذیرد. شناسایی ویژگی‌های شخصیتی والدین، تقویت ساختارهای تربیتی خانواده، تسهیل روابط و الگوهای مناسب رفتاری در درون خانواده و... به‌عنوان عوامل حائز اهمیت می‌تواند در شکل‌گیری و پرورش شخصیت سالم کودک و نوجوان کمک‌کننده باشد.

با توجه به پژوهش‌های انجام‌شده قبلی می‌توان گفت هم‌خوانی یافته‌ها و تبیین‌های پژوهش حاضر به‌صورت کلی با یافته‌های گذشته انجام‌شده است. چراکه در پژوهش‌ها و یافته‌های به نسبت مشابهی که در رابطه با مؤلفه‌های اضطراب انجام‌شده، در قالبی منسجم و اختصاصی (اضطراب به‌صورت آشکار، پنهان و یا مؤلفه‌های شخصیتی همچون انعطاف‌پذیری یا توافق‌گرایی و...) دیده نشده است.

منابع

- ۱- برجی پور، مریم (۱۳۸۹). اثربخشی آموزش مبتنی بر تاب‌آوری در کاهش اضطراب دانش‌آموزان دختر مقطع دبیرستان ۱۹ تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه علامه طباطبایی.
- ۲- دادستان، پریخ؛ منصور، محمود (۱۳۸۶). روانشناسی بالینی (آزمایش بالینی و فرایند تشخیص). تهران: بعثت. چاپ چهارم.
- ۳- سرو قد، سیروس؛ رضایی، آذر دخت؛ ایرانی، فرزانه (۱۳۹۱). رابطه سبک‌های دل‌بستگی و ویژگی‌های شخصیتی با اضطراب. فصلنامه علمی - پژوهشی جامعه‌شناسی زنان. سال سوم. شماره دوم.
- ۴- مرادی، ماریه (۱۳۷۴). بررسی چگونگی کیفیت روابط والدین بر میزان اضطراب فرزندان دختر مقاطع پیش‌دانشگاهی مناطق شمال شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد رودهن.

- 1 - Bas, Gökhan. (2010). an Investigation of the Relationship between Shyness and Loneliness Levels of Elementary Students in a Turkish Sample. International Online Journal of Educational Sciences, 2 (2), 419-440.
- 2 - Bernat, D.H. Bernstein, G.A. Layne, A.E (2006). Effects of parent and family characteristics on treatment outcome of anxious children. Journal Anxiety Disorders, Article in press. liness, Social Anxiety, and Social, Journal of Adolescent Research 2001; 16; 304.
- 3 - Bogles, S.M, BRechman, M. (2006). Family issues in child anxiety; Attachment, Family Functioning, Parental rearing and beliefs. Clinical psychology Review, 26; 834-856
- 4 - Byron, Kris and Khazanchi, Shalini (2011), A Meta-Analytic Investigation of the Relationship of State and Trait Anxiety to Performance on Figural and Verbal Creative Tasks, Personality and Social Psychology Bulletin 37(2) 269– 283
- 5 - Davidson, R. J. Pizzagalli, D. Nitschke, J. B. & Putnam, K. (2002). Depression: Perspectives from affective neuroscience. Annual Review of Psychology, 53(1), 545–574
- 6 - Gohnson, S, G. Batey, M. H. Is worth, L. (2009). personality and health: The mediating role of trait Emotional intelligence and work Locus of control. Personality and individual differences 47(50):470-475

- 7 - Huver, R. M. Otten, R. Vries, H. Engels. R. C. (2009). Personality and parenting style in parents of adolescents. *Journal of Adolescence*, 33,
- 8 - Kaviyani, H; Mosavi, A. (1387). Psycho testing characteristics of anxiety questionnaire (1) BAI in age and sex categories of Iran population. *Journal of Physician College*. (Persian)
- 9 - Khosravi, M. (1387). Relation between personality characteristics and examination anxiety in university students. *Journal of behavioral sciences*. No 2, pp. 13 - 24. (Persian.)
- 10 - Long, C. R. & Averill, J. R. (2002). Solitude: An exploration of benefits of being alone. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 33(1), 21-44.
- 11 - McGraw, K. Moore, S. Fuller, A. & Bates, G. (2008). Family, peer and school connectedness in final year secondary school students. *Australian Psychologist*
- 12 - Paris J. (1998). Anxious traits, anxious attachment, and anxious-cluster personality disorders. *Harv Rev Psychiatry*. 1998 Sep-Oct; 6(3):142-8. 55.47.
- 13 - Salimia, Azimeh, Bahram Jowkar. (2011). Personality Predispositions and Loneliness in Adolescence, The 2nd International Conference on Education and Educational Psychology 2011, Volume 29, 2011, Pages 296-299.
- 14 - Segrin Chris, Terry Kinney (1995). Social skills deficits among the socially anxious: Rejection from others and loneliness.
- 15 - Tali Heiman, Malka Margalit (1998), Loneliness, Depression, and Social Skills among Students with Mild Mental Retardation in Different Educational Settings.
- 16 - Tomomi Matsudaira and Toshinori Kitamura. (2005), Personality Traits as Risk Factors of Depression and Anxiety among Japanese Students, Kumamoto University
- 17 - Uwe Wolfradt, Ssanne Hempel, Jeremy N.V.Miles (2001). Perceived Parenting Styles, depersonalization, anxiety and coping behavior in adolescents. *personality and individual Differences* 34(2003)521-532.
- 18 - Vanhalst Janne, Luc Goossens, Koen Luyckx, Ron H.J. Scholte, Rutger C.M.E. Engels. (2012). The development of loneliness from mid- to late adolescence: Trajectory classes, personality traits, and psychosocial functioning, a KU Leuven – University of Leuven, Tiensestraat 102, Box 3715, 3000 Leuven, Belgium

- 19 - Zolfaghari, M; Jazayeri, A; Khoshabi, K. (1387). How curing upon attachment can reduce separation anxiety. Journal of psychology and clinical psychology of thought and behavior. No 55 (14), pp. 380. 388. (Persian).